

УДК 355:351.84(477)

Л.Б. МАЗУР, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, права військовослужбовців Збройних Сил України, охорона здоров'я

Одним із головних завдань нашої держави в сучасних умовах є забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України якісними медичними послугами. Вкрай важливим для цього є розвиток адміністративно-правового регулювання прав військовослужбовців Збройних Сил України на охорону здоров'я. Однак на сучасному етапі таке забезпечення потребує реформувань вітчизняного законодавства в цій царині, форм і методів адміністративно-правового регулювання прав військовослужбовців Збройних Сил України в сфері охорони здоров'я.

Широке коло питань, пов'язаних з дослідженнями в цій царині, знайшли відображення в роботах знаних науковців, таких як: В.Б. Авер'янов, В.М. Александров, В.В. Мартиновський, В.Я. Настюк, Н.Р. Нижник та інших. Їх здобутки містять низку системних положень і висновків, які прямо або опосередковано стосуються політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів громадян та проблематики їх адміністративно-правового регулювання і створюють методологічні передумови для ефективного їх дослідження у нових реаліях. Тому мета статті полягає в тому, щоб на підставі досягнень юридичної науки, норм чинного законодавства напрацювати оновлені уявлення про сутність і зміст, природу й особливості адміністративно-правового регулювання в сфері

забезпечення прав військовослужбовців Збройних Сил України на охорону здоров'я.

В даний час все більшого значення у реформуванні Збройних Сил України набувають питання уникнення загибелі та травматизму військовослужбовців у мирний час, забезпечення їх безпеки в тих випадках, коли суспільство і держава не ставлять перед військовою організацією завдань, вирішення яких могло б служити виправданням жертв серед військовослужбовців [1, с.9].

Дана проблема не може бути вирішена без належного опрацювання її юридичного боку, зокрема, без дослідження кола прав військовослужбовців у сфері забезпечення їх безпечної життєдіяльності при виконанні обов'язків військової служби. На нашу думку, дані повноваження, найтіснішим чином пов'язані із задоволенням найбільш значущою природної потреби людини – потреби у збереженні свого здоров'я, відносини в сфері охорони здоров'я військовослужбовців – це відносини адміністративно-правові, управлінські, вони виникають між органами виконавчої влади і військовослужбовцям.

Проблема адміністративно-правового забезпечення безпеки військовослужбовців ускладнюється тією обставиною, що в даний час система правового регулювання права військовослужбовців на охорону здоров'я розроблена недостатньо глибоко. Не полегшує завдання дослідження і те, що національне законодавство не містить достатньо чітких підходів до визначення поняття права військовослужбовців Збройних Сил України на охорону здоров'я [2, с.11].

На нашу думку, досліджувати адміністративно-правове регулювання у сфері забезпечення прав військовослужбовців Збройних Сил України на охорону здоров'я необхідно як частину правового регулювання спеціального правового статусу громадянина України на основі сучасних досягнень адміністративного права, теорії держави та права, конституційного права України.

Так, наприклад, відповідно Конституції України, до чинних законів України «Про со-

ціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про Збройні Сили України», «Про оборону», «Про Раду національної безпеки і оборони України», «Про військовий обов'язок і військову службу» та підзаконних нормативно-правових актів, охорона здоров'я військовослужбовців забезпечується створенням сприятливих санітарно-гігієнічних умов проходження військової служби, побуту та системою заходів з обмеження дії небезпечних факторів військової служби, з урахуванням її специфіки та екологічної обстановки, які здійснюються командирами (начальниками) у взаємодії з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Турбота про збереження та зміцнення здоров'я військовослужбовців – обов'язок командирів (начальників). На них покладається забезпечення вимог безпеки при проведенні навчань, інших заходів бойової підготовки, під час експлуатації озброєння і військової техніки, проведення робіт та виконання інших обов'язків військової служби.

Пропонуємо внести зміни до законів про військову службу в Збройних Силах України щодо посилення відповідальності не лише посадових осіб, які порушують правила забезпечення вимог безпеки персоналу, але запровадити відповідальність для юридичних осіб за такі порушення.

Військовослужбовці, військовозобов'язані та резервісти, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, мають право на безоплатну кваліфіковану медичну допомогу у військово-медичних закладах охорони здоров'я. Військовослужбовці щорічно проходять медичний огляд, щодо них проводяться лікувально-профілактичні заходи.

За відсутності за місцем проходження військової служби, навчальних (або перевірочних) і спеціальних зборів або за місцем проживання військовослужбовців військово-медичних закладів охорони здоров'я чи відповідних відділень або спеціального медичного обладнання, а також у невідкладних випадках медична допомога надається державними або комунальними закладами охорони здоров'я за рахунок

Міністерства оборони України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів.

На нашу думку, така норма Закону України «Про правовий і соціальний захист військовослужбовців та членів їх сімей» не відповідає Конституції України та іншому чинному законодавству, яке передбачає право громадян України на безкоштовні медичні послуги.

Військовослужбовцям, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, медична допомога, санаторно-курортне лікування та відпочинок надаються відповідно до законодавства.

Члени сімей військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової військової служби та курсантів (слухачів) вищих військових навчальних закладів, а також вищих навчальних закладів, які мають військові навчальні підрозділи) за відсутності за місцем їх проживання державних або комунальних закладів охорони здоров'я отримують медичну допомогу у військово-медичних закладах охорони здоров'я.

Таку норму закону необхідно вдосконалити на законодавчому рівні закріпити право членів сімей завжди отримувати медичну допомогу у військово-медичних закладах охорони здоров'я, а не тільки тоді, коли за місцем їх проживання відсутні державні або комунальні заклади охорони здоров'я.

Члени сімей військовослужбовців та осіб, звільнених у запас або у відставку, а також військовослужбовців, які загинули (померли), пропали безвісти, стали інвалідами під час проходження військової служби або постраждали у полоні в ході бойових дій (війни) чи під час участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, якщо ці особи прослужили у Збройних Силах України, інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях та правоохоронних органах не менш як 20 календарних років, мають право на медичне обслуговування у закладах Міністерства оборони України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів.

На нашу думку, законодавець при вищезначених підставах обмежує права такої кате-

горії осіб. Викликає подив кількість календарних років та право отримувати медичну допомогу лише в закладах Міністерства оборони України.

Направлення військовослужбовців та членів їх сімей на лікування за межі України здійснюється на загальних підставах у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Пропонуємо внести зміни до чинного законодавства що регламентує направлення військовослужбовців та членів їх сімей на лікування за межі України. Військовослужбовці – це спеціальний суб'єкт адміністративного права, так як мають спеціальні права та обов'язки, обмеження в сфері виконавчої влади.

На нашу думку, треба на законодавчому рівні закріпити право військовослужбовців та членів їх сімей на лікування за межами України, яке би здійснювалося не на загальних підставах, а за чітким переліком спеціальних підстав (наприклад, отримання

захворювання, пов'язане з виконанням обов'язків військової служби).

Військовослужбовці (крім військовослужбовців строкової військової служби) та члени їх сімей мають право не більше одного разу на рік на санаторно-курортне лікування та відпочинок у санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах і на туристських базах Міністерства оборони України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів з пільговою оплатою вартості путівок у розмірах та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України. Таким же правом користуються члени сімей військовослужбовців, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходження військової служби. До таких членів сімей належать: батьки, дружина (чоловік), неповнолітні діти, а також діти-інваліди з дитинства (незалежно від їх віку).

На нашу думку, ця норма законодавства сформульована не коректно. Виходить, що військовослужбовець служить Міністерству оборони України, а якщо йому треба оздоровитися, цей же військовослужбовець сплачує своє лікування тому ж Міністерству, ті кошти, які воно йому дало на оздоровлення. Пропону-

ємо, внести зміни до законодавства, щодо безкоштовного оздоровлення військовослужбовців ЗСУ у санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах і на туристських базах Міністерства оборони України.

Пільги надаються військовослужбовцям та членам їх сімей за умови, якщо розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України [3].

У юридичній літературі поняття права на охорону здоров'я давали багато вчених. Так, Л.О. Красавчікова розглядала право на охорону здоров'я військовослужбовців, як встановлену державою і гарантовану всією системою політичних, соціальних та економічних заходів сукупність юридичних норм, що забезпечують нормальну життєдіяльність особи.

М.М. Комарова під суб'єктивним правом на охорону здоров'я військовослужбовців розуміла матеріально обумовлену, реально існуючу, гарантовану державою, закріплену Конституцією та іншими нормативними правовими актами можливість особи володіти і користуватися усіма передбаченими в суспільстві благами у сфері охорони здоров'я, а також можливість визначати міру своєї поведінки при виборі обсягу, форми та виду реалізації даного права.

Крім того, право на охорону здоров'я може поділитися за належністю до того чи іншого суб'єкту. Так, А.Ю. Кабалкин зазначав, що «сукупність... гарантій забезпечення права на охорону здоров'я можна поділити на дві групи. Одна з них включає гарантії, що поширюються на всіх громадян; інша – тільки на військовослужбовців». Отже, правомірно говорити про загальне право громадян на охорону здоров'я та про право на охорону здоров'я військовослужбовців як формою здійснення першого.

Враховуючи викладене, видається, що тільки чітке визначення розглянутої правової категорії, яка пов'язана зі здійсненням права військовослужбовців на охорону здоров'я, за безпечить її ясне розуміння і повну реалізацію.

Нормативну основу адміністративно-правового регулювання прав військовослужбовців Збройних Сил України на охорону здоров'я складають Конституція України, закони та інші нормативно-правові акти, приписи яких спрямовано на регламентацію відносин у сфері забезпечення прав військовослужбовців Збройних Сил України на охорону здоров'я, а також міжнародно-правові акти, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України [4]. Крім того, в джерелах адміністративного права містяться і принципи, форми і методи правового регулювання прав військовослужбовців Збройних Сил України на охорону здоров'я.

На нашу думку, адміністративно-правове регулювання прав військовослужбовців Збройних Сил України на охорону здоров'я – це гарантовані державою, закріплені у Конституції України та інших джерелах адміністративного права, гарантії (права) військовослужбовців Збройних Сил України, їх можливість володіти і користуватися усіма передбаченими в суспільстві благами у сфері охорони здоров'я, а також можливість визна-

чати міру своєї поведінки при виборі обсягу, форми та виду реалізації даного права.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адміністративне право : підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богущкий, та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. – Х. : Право, 2013. – 624 с.
2. Буздуган Я. М. Правові та організаційні основи фінансового забезпечення охорони здоров'я в Україні : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Я. М. Буздуган. – Київ, 2009. – 228 с.
3. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» : від 20.12.1991 р. // ВВР України. – 1992. – № 15. – Ст. 190.
7. 4. Глуховський В. В. Роль громадськості в реалізації прав громадян і пацієнтів у системі охорони здоров'я: міжнародний досвід створення системи громадської охорони здоров'я для України / В. В. Глуховський, Н. Г. Гойда // Охорона здоров'я України. – 2003. – № 4. – С. 26. .

Мазур Л. Б. Адміністративно-правове регулювання прав військовослужбовців Збройних Сил України на охорону здоров'я / Л. Б. Мазур // Форум права. – 2015. – № 2. – С. 110–113 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_2_20.pdf

Визначено форми, методи адміністративно-правового регулювання прав військовослужбовців Збройних Сил України в сфері охорони здоров'я. Окреслено коло повноважень суб'єктів правового регулювання прав військовослужбовців Збройних Сил України на охорону здоров'я.

***

Мазур Л.Б. Административно-правовое регулирование прав военнослужащих Вооруженных Сил Украины на охрану здоровья

Определены формы, методы административно-правового регулирования прав военнослужащих Вооруженных Сил Украины в сфере здравоохранения. Очерчен круг полномочий субъектов правового регулирования прав военнослужащих Вооруженных Сил Украины на здравоохранение.

***

Mazur L.B. Administrative and Legal Regulation of the Rights of Members of the Armed Forces of Ukraine on Health Care

The author defines the forms, methods of administrative-legal regulation of the rights of members of the Armed Forces of Ukraine in the field of health. It was outlined the terms of reference of the legal regulation of the rights of members of the Armed Forces of Ukraine on health care.